

Apžvalga

Nr. 50

1946. IX. 21

II metai

TRIESTO ŽAIZDA

Pastaruoju metu jugoslavams pavyko Trieste klausimą įvesti į tarptautinę formą ir padaryti jį didžiausio nesutarimo židiniu. Jugoslavija užsispyrusi, nenuolaidi, nes už jos pečių stovi Maskva. Tito panaudoja ne tik diplomatinės priemones, bet ir jėgą — ginklą, kurio išgąsdinti vietos gyventojai italai aplėdžia Veneciją Juliją ir jau ne kartą yra paliesti anglosaksai. Trieste siaučia nuolatiniai neramumai — streikai, ginkluoti susirėmimai. San Giacomo priemiestyje rugsėjo 8 d. antifašistinei sukakčiai paminėti susirinkusi minia nepakluso amerikiečių MP. Iš minios buvo mesta bomba, kuri sužeidė 21 asmenį, jų tarpe britų karininkų ir 6 MP. Šis įvykis Trieste įtempimą dar labiau padidino.

NEIŠSPRENDŽIAMAS KLAUSIMAS

Liūdnos atminties pernykštėje užsienių reikalų ministrų konferencijoje Londone jugoslavai ir italai pradėjo iki šiol nepabaigtą dvikovą. Jugoslavijos užsienių reikalų ministeris Kardinijalis Karlovičius Istriją slaviška, o Trieste turi būti perleistas Jugoslavijai, nes jis sudaro natūralų jos užnugarį.

Italijos delegacija anuomet pripažino 1919 m. Wilsono siūlytą liniją. Tito ir anglosaksai 1945 m. susitarė dėl Morgano linijos. Paryžiaus konferencija Trieste klausimas nuvedė į mirties tašką. Prancūzai rado kompromisą, kuris nepatenkino nė vienos šalies. Maskva turi savo samprotavimus, kurie ją verčia iki paskutinio kovoti už Trieste.

Kremlius per Trieste siekia įsikurti Adrijos pajūryje. Kai kas pasakys — 700 km jugoslaviškame pajūryje yra Catara, Gravosa, Susak, Baccari, Split, Dubrovnik ir eilė kitų uostų. Ši padėtis rodo, kad Trieste ir jo sritis Sovietams rūpi ne tiek ūkiškai, kiek politiniu požiūriu. Trieste turint, anglosaksams užkertamas kelias kištis į Dunojaus upyną, įgyjamas raktas Adrijai kontroliuoti ir reikiama atveju daryti spaudimą Italijai. Anglosaksai šiuo atveju pasirenka anksčiau tik Molotovo naudotą taktiką — ne. Jie nesutinka Trieste perleisti Kremliui, nenori būti galutinai išmesti iš Balkanų ūkiško

santykiavimo ir nustoti politinės įtakos. Kol eina ginčas, Sovietai siunčia kariuomenę į Adrijos pietinį krantą, į Splito ir Skutari uostus, kurie taip netoli Graikijos. Trieste yra skaudulio centras, kuris plačiai išsišakojęs visuose Balkanuose.

Kai režisieriai Trieste dramą repetuoja, leiskime tarti žodį vaidiloms, kurie tuose vaidmenyse išprausti kalba ne pirmą kartą. Jie šiuo atveju yra Italijos ir Jugoslavijos atstovai Taikos konferencijoje.

NEPABAIGIAMAS DIALOGAS

Trieste klausimo svaris perkeltas į Italijos komisiją. Viename paskutinių jos posėdžių Italijos delegacijos pirmininkas Bonomi štai ką išdėstė.

Italija turi amžių tradiciją skaityti Veneciją Juliją savo kraštu. Po ano karo to krašto gyventojų daugumos valia pasirinko kelią įjungti į Italiją. Tai ir buvo įgyvendinta Rapallo sutartimi, anuometiniams santarvininkams pritarus. Isonco yra itališka sritis. Tos srities elektros jėgainių priklausė ne tik Venecijos, bet taip pat Trieste, Goricijos, Monfalcone pramonės įmonės. Prancūzų siūlomoji linija abiejose pusėse palieka daug italų ir slavų gyventojų, kurie būtų atkirsti nuo savo tėvynių. Italai patekę už Italijos sienos, netektų pilietybės. Bonomi, nesutikdamas atsisakyti Trieste ir kitų sričių, šaukiasi Atlanto nuostatų, kurie patikrina gyventojams apsisprendimo teisę. Ne vien vakarinėje, bet ir pietinėje dalyje, pav., Laro, Fiume, italai turi persvarą.

Jugoslavijos atstovas Bebler atmata įvairius siūlymus ir net keturių užsienių reik, ministrų nutarimus. Jis nori palikti nuošaliai ūkiškus, strateginius klausimus ir remtis vien etnografiniais.

Jugoslavų valdomoje srityje siaučia italų persekiojimas, kad juos iš ten išbaidytų. Štai koks pasiruošimas išpresti klausimui vietos gyventojų atsiklausus. Bet visa tai taip toli Atlanto nuostatų dvasios, nes Tito jau dešimtis tūkstančių slavų ten apgavendino.

Šioje dvikovoje italus remia anglosaksai, o jugoslavus sovietai. Paskutiniuose posė-

džiuose ta kova tęsiama dėl atskirų sričių. Gudijsa ginčijamų žemių klausimui ištirti siūlė sudaryti komisijas. Tas siūlymas komisijos daugumos buvo atmestas.

Krašte slavų ir italų yra beveik po lygiai. 1921 italų buvo 490.000, slavų, 365.000. Ten vyrauja itališkoji kultūra ir siejamos tradicijos — Garibaldi, Mazzini, Cavour kovos dvasia. Italų pusę remia ir senoviški dokumentai.

Praėjusio šimtmečio pradžioje panslavizmo fanatikas Klander pranašavo Triestei tapti Rytų Europos uostu. Toji pranašystė šiandieną įgyvendinta, nes Azijos atėjūnai nori ne vien ten koją įkelti, bet ir Europą, Afriką ir visą pasaulį užvaldyti. Dabar ir vyksta didžiosios rungtynės, tuo tarpu diplomatinėje srityje, tik iš šalies ginklais pasiramstant.

G. Galvanauskas

Sovietu vėzla Art. Rytuose

„Al Mišri“ laikraščio korespondentas Londone praneša, kad STSR ir Turkijos slapto derybos Dardanelų klausimu visai nepavyko. Joms ką tik pasibaigus, sudarė sutartis D. Britanija su Turkija, o JAV su Graikija. Prie jų netrukus prisidės Egiptas. Jei tikėti šiai „La Croix“ žinia, ji dar papildoma, kad sausumos kariuomenei vadovausias amerikietis, o jūrų laivynui britas. Generalinis štabas esąs Ankaroje, o tiekimo centras Beirute.

Indų kongresistų dešiniojo sparno atstovas Dr. Atsi Šitamaraja ką tik paskirtas į partijos centro valdybą, nurodo sovietinės vėzlos didelį pavojų: „Kai Sovietai jau artėja Persijos įlankos ir siekia įsikurti Karači, jie jau bel-džiasi į mūsų duris. Jei mes norime atsiveikinti su britų apsauga, kiekvienas mūsų židinis turi tapti pilimi, o kiekvienas pilietis — kariu.“

KOMUNISTAI ATMETĖ ČANKAIŠKO SIŪLYMĄ

AP žiniomis, komunistai atmėtė Čankaiško siūlymą susitaikyti, laikydami jį nepatenkinamu. Tuo būdu paskutinės viltys susitaikyti komunistams su nacionalistais nuėjo niekais.

Komunistų parlamentaras Vangpingkan paskelbė:

„Mes reikalaujame besąlygių paliaubų. Kitomis sąlygomis mes nesitarsime. Padėtis labai rimta!“

Sovietai vilioja specialistus

— Britų Vyr. Būstinė Herforde, kaip „Daily Mail“ praneša, išleido potvarkį, kad būvę vokiečių karininkai ir technikai būtų specialiai registruojami atitinkamos policijos įstaigose. Ta priemonė turės būti sulaukytas nuolat didėjęs slaptas susisiekimas iš britų į rusų zoną. Britų įstaigos griežtai laikančios akyse didelį skaičių bedarbių buvusių karininkų, į kuriuos žiūri kaip į nerimo kėlėjus ateinančiais žiemos mėnesiais. Jie esą taip pat atsakingi už tai, kad nuolat pasikeičia į rytų zoną specialistai ir specialistai darbininkai, kurie ten fabrikuose ir laboratorijose „priimami su rankos pabučiavimu“. Vokiečių agentai nuolat palaiką ryšius su buvusiais šarvuotųjų vairuotojais, lakūnais, povandinių laivų specialistais, torpedų ir minų specialistais. Vien iš britų paskirtųjų minų ieškojimo darbams 6000 vyrų 1000 esąs dezertyravęs. Kaip atskirus atvejus tas anglų laikraštis nurodė buv. pulkininką von Richthofeną, žuvusio 1918 m. pasaulinio karo lakūno brolvaikį. Richthofenas neseniai esąs pabėgęs iš internuotųjų lagerio Neuengamme, netoli Hamburgo. Jam esą pasisekė pasprukti į rusų zoną, iš kur jis laigramis pasilikusiems savo dragams pranešęs,

kad jis radęs „tinkamą“ darbą. Norinčiųjų patekti į rytų zoną kelias paprastai einas per pabėgėlių stovyklas, pasakui taip pat per Rügen. Kaip ypatinga viliojimo priemonė esą kasdien išduodama po 12 cigarečių. Pagal „D.M.“ esą žinoma, kad du vokiečių admiralai, Saalwacher ir Wittzell, laiką paskaitas vienoje rusų laivyno akademijoje ir vienas gambiausių gen. štabo karininkų gen. Bammler šiuo metu rūpinasi vokiečių armijos personalo panaudojimo galimybėmis. Technikai irgi esą labai ieškomi. Buvęs Berlyno aukšt. technikos mokyklos dekanas prof. Kucharsky rusams vadovaujant savo būstinę įsteigęs netoli Berlyno ir rengias konstruktorius. Iš to profesoriaus darbo štabo esąs pakvietęs kolegas prisidėti prie jų. Dr. Buchmann, žinomas torpedų ekspertas, dirba taip pat rusams. Fabrikai rusų zonoje, kurie techniškai įrengti ko geriausiai, dirba pilna produkcija ir iš dalies pasiekę savo karo kapacitetą, pvz., Zeisswerke Jenoje ir Telefunken. Pagal iki šiol nepatvirtintus pranešimus, milžiniškas fabrikas Bleicherode, Harze, produkuoja V-2 šovinius („Rheinischer Merkur“ Nr. 46, VIII. 20).

KODĖL NEKYLA KARAS?

(Politinis feljetonas)

Ne tokia jau didelė žmonių saują, iš dviejų su viršum milijardų vieną nepilną milijoną antrojo pasaulinio karo sukūriai išbloskė iš tėvynių, iš žmoniško gyvenimo vėžių. Šių žmonių kas dienos, kas valandos svajonė — grįžti į savo tėvynes.

Bet kaip?

Siomis sąlygomis ten grįžti negalima. Reikia, kad tos sąlygos pasikeistų, tikriaus saktant, kad grįžti ir šių žmonių tėvynėms normalios žmoniško gyvenimo sąlygos.

Tačiau savaimė, taikingos politikos raidos keliu tos sąlygos negali pasikeisti. Reikia naujo kataklizmo, reikia naujo karo.

Vienam milijonui benamių ta tai aišku, kaip diena. Tad jie ir taria:

— Bus karas.

Karui kilti priežasčių jie suranda beveik tiek pat, kiek yra galvų.

Tad jie klausia:

— Ko dar laukiama? Ko nekariaujama?

Koki neišmanėliai tie angilai, amerikoniai, tie Byrnes, Bevinai ir kiti, kurių rankose pasaulio sutvarkymo raktai. Juk jeigu jie dels, tai po metų kitų tikrai bus vėlu. Jiems bus vėlu, bet svarbiausia tam milijonui benamių tų metų kitų sunku sulaukti. Net jeigu UNRRA vis gyvuotų ir tai įkylėtų.

Negalima pasakyti, kad šitoki samprotavimai būtų tušti. neturėtų pagrindo.

Ir vis dėlto šalia šių samprotavimų turėtų stovėti klausimai:

— Kas dabar nori karo?

— Ką reiškia pradėti naują karą?

Visuose tuose kraštuose, kur karas buvo, visuose kraštuose, kurie dalyvavo praėjusiam kare, karo niekas, nė vienas žmogus nenori. Kad ir kažin kokia bloga būtų taika, bet ji vis tiek geresnė už karą. Praėjęs karas savo balsu, savo išmokymais yra taip įbauginęs žmoniją, jog jo pasikartojimo pavojus gali visus tik šurpu nukrešti. Tad nuotaikoms kariauti niekur vietos nėra.

Praėjęs karas nualino visus kariautojus. Galima sakyti, duonos visur trūksta. Nei Rusijoje, nei Anglijoje, nei pagaliau Amerikoje ištekliai per kraštus nesiverčia.

O ką reiškia pradėti naują karą? Galima šiek tiek paskačiuoti.

Praėjęs karas vien Amerikai kaštavo apie 400 milijardų dolerių. Ne mažiau įsiai kaštavo Vokietijai, Rusijai, ne ką mažiau Anglijai. O kur mažesnių tautų išlaidos? Jos, bendrai paėmus, taip pat ne mažesnės, kaip sakysim, Amerikos. Šitaip iš viso ir susidaro apie 2000 milijardų dolerių. Tai tiesioginės karo iš-

laidos. O kur dar sunaikinimai, išgriovimai? Šių nuostolių, tur būt, niekas ir niekuomet neapskaičiuos. Rusai savo išgriovimų nuostolius vertina bene apie 800 milijardų rublių. O kiek verti visi išgriauti Vokietijos miestai, visa jos milžiniška pramonė?

Ateities karas grąšina dar didesniais išniokojimais. Tad ryžtis naujam karui reiškia ryžtis tokioms išlaidoms, kurias vargu kuris kraštas be galutinio ūkiško sutrikimo pavojaus gali tesėti, reiskia ryžtis tokieš išniokojimams kuriuos vargu gali pakelti dabartinė žmonijos civilizacija.

Tai medžiagiškoji būsimojo karo pusė.

O kur žmonių aukos?

Šiandien niekas tikrai nežino, kiek žmonių gyvybių pareikalavo praėjęs karas. Bet jei tas aukas suvesim į 50 milijonų skaičių, tai, rodos, nebūs perdėta. Tad ryžtis naujam karui reiškia turėti prieš akis taip pat ne mažiau, o gal ir daugiau kaip 50 milijonų kandidatų mirti. Šitokios kandidatūros galimumas neabejotinai kelia milžinišką psichologinį protestą prieš būsimą karą.

Ir nesvarbu, kiek kuris būsimojo karo akcininkas pirktų materialinių ir žmonių gyvybių nuostolių akcijų, bendrai tos visos akcijos turėtų būti privalomai išpirktos. Šito pirkinio tikrai niekas pirkti nenori.

Ir vis dėlto, — pasakys ne vienas dabartinės tarptautinės politinės padėties svarstytojas, — dviem frontais sustojęs pasaulis turi prieš akis tokią neišsprendžiamą problemą sieną, kurios, norint sukurti taikingą pasaulio sugyvenimą, palikti negalima ir kurios be

karo išgriauti taip pat negalima.

Taip, tokia siena yra. Bet ji bandoma išgriauti diplomatinė kova. Ji bandoma griauti po mažą plytelę, na, kad ir tų menkų sutartelių su buvusiais Vokietijos satelitais pavidalu. Įvairiose konferencijose dideli derybininkai išėina su dideliais užsiprašymais. Reikia laukti, kad šitų didelių užsiprašymų ir, gal būt, ne mažesnių nuolaidų politika bus tempama dar ilgai, iki galutinio įtempimo galimumo. Išrodo, jog didieji derybininkai visi supranta, kad ir didžiausia geruoju padaryta nuolaida vis dėlto yra pigesnė už karą.

Dabar ir bene bus aišku, kodėl dar laukiama, kodėl nekariaujama, bet iš to neseika, kad karo negali būti.

Mat, karas iš viso yra jokių matavimų neaprepiama beprotybė. Ir jam sukelti reikia genialių bepročių. Tokių bepročių žmonijos istorijoje daug buvo ir dar daug bus. Iš šalies žiūrint, išrodo, kad Hitleris turėjo numanyti, jog kariaudamas su visu pasauliu, savo sukeltą karą vis tiek pralaimės. Bet jis buvo tas genialusis beprotis ir karo lauzą sukūrė.

Yra duomenų spėlioti, kad naujo genalaus bepročio atsiradimas nebūtų staigmena. Jo pranašas — visų jaučiama agresija. Totalizmo agresija prieš žmonijos laisvę.

Kai aš, vienas iš milijono benamių, noriu atspėti atsaką į klausimą — kodėl nekariaujama, — vieną samprotavimų svarstyklių lėkštę dedu visos žmonijos pasibaisėjimą kary, tūkstančius milijardų dolerių būsimo karo nuostolių, dešimtis milijonų žmonių gyvybių, o į kitą lėkštę, sau didelį, bet visuotiniui dulkės nevertą savo reikalą. Ir aišku, aną lėkštę ne mano reikalas atsvers. Ją gali atsverti agresyvus genialusis beprotis.

V-as.

Kaimyniskas dėkingumas

Dabartinė Lenkijos spauda ilgą laiką neturėjo progos paliesti lietuvių klausimo, išskyrus tik valdinius skelbimus, pranešančius, kur ir kuomet lietuviai privalo registruotis privalomai repatriacijai. Tačiau ne per seniai lietuvių vardas lenkų spaudoje buvo pradėtas linksniuoti sąryš su kitu klausimu. Ataką pradėjo Mikolajčiko organas „Gazeta Ludowa“, išspėdamas valdančius organus, jog tarp lenkų repatriantų iš Vilniaus srities prasiskverbus ir nemažas kiekis „Šaulių“, kurie savo metu esą „pasizymėję lenkų persekiojimu“ (!). Šis „pavojingas elementas“, įsikurdinęs prie Lenkijos naujai prijungtose srityse, rodo tam tikro organizuotumą, o kai kurie asmenys įstengia prasiskverbti net į atsakingesnes administracijos versūnes. Lankraščių išpėja valdžios žmonės imtis visų priemonių

užkirsti kelią tokiam „šaulių“ akipelėškumui, kuris ateityje galis išaugti į visai rimtą lietuvių mažumos problemą.

Stroniotwo Pracy oficiozas „Ilustrowany Kurier Polski“ lietuvių klausimui paskyrė net vedamąjį, pavaldintą „Neprašyti svečiai“. Straipsnio autorius, nagrinėdamas tą pačią „slapto lietuvių kolonizavimosi“ problemą sumini visą eilę „pavojų“, galinčių iš to susidaryti Lenkijos valstybei.

Nėra abejonių, kad šių straipsnių autoriai yra mums gerai pažįstami Vilniaus šovinistai lenkai, visais laikais ir visokiose sąlygose pasižymėję nepaprasta savo neapykantą lietuvių tautai. Šie „veikėjai“ tos savo neapykantos neužmiršta ir dabar repatriavę į tikrąją savo tėvynę — Lenkiją. Tačiau jie labai greitai užmiršo visa tai, ką

Įvairios žinios

BRITŲ IR AMERIKIEČIŲ SRIČIŲ SUJUNGIMAS

Britų ir amerikiečių sričių sujungimui yra daromi pirmieji žygiai. Vokiečių administracijai pavestos kai kurios sritys, kurioms aptarti organizuojamos konferencijos. Maitinimo ir žemės ūkio pasitarimas prasidėjo 1946 IX. 24 d. Kissingene, Bavarijoje. Transporto reikais pasitarimas įvyks Biebfelde, Vestfalijoje spalio mėn. Administracijos ir jūrų klausimai bus aptarti Hamburge.

Byrnes paskelbtąją Vokietijos centralizaciją Summer Welles taip kritikuoja: „Byrnes išdėstytas Vokietijos centralizavimas rodo, kad Vakarų galybės stoja į kovą su Sovietais dėl Vokietijos, Byrnes kalba siekė sudaryti Vokietijoje atsparą prieš Sovietų augančią įtaką“.

BALSAVIMAS PIETŲ IR VAKARŲ VOKIETIJOJE

Prancūzų srityje turi persvarą krikščionys demokratai — virš 50%, o toliau seka socialdemokratai, nepriklausomieji ir pagaliau komunistai. Štai duomenys:

Saaro krašte turėjo teisę balsuoti 496.084, balsavo — 453.886, t. y. 93,5%. Šio skaičiaus krikščionys demokratai laimėjo 52,5%, socialdemokratai — 21,1%, komunistai — 8%, kitos partijos — 13,4%.

Badene balsavo 83,7%. Krikščionys demokratai laimėjo 53,6%, socialdemokratai — 14%, komunistai — 6%, demokratai — 8,5%, nepriklausomieji — 15%.

Britų srityje laimėjo nepriklausomieji, bet kai kur juos prašoko socialistai, o toliau seka krikščionys demokratai.

KIEK AMERIKIEČIŲ ZONOJE LIETUVIŲ

Frankfurtas. Vokiečių telegramų agentūra patiekia naujų žinių apie tremtinių skaičių amerikiečių zonoje Vokietijoje. Lietuvių pagal šiuos davinius amerikiečių zonoje esą 33.999, estų 18.492, latvių 50.056, jugoslavų 15.385, lenkų 191.792; 11.793 sovietų piliečių, žydų 104.510, be pilietybės asmenų 29.498 ir kitų tautybių DP 32.096.

Jiems lietuviai padarė ir kaip juos traktavo 1939 m. rugsėjo mėn., kai „mocarstva“ buvo likviduota. Tuomet nuo vakarų ir rytų siaubo bėgančių į Lietuvą lenkų ir lenkuojančių lietuvių neklausė: ar jie buvo pilsudskininkai, endekai, liaudininkai ar „szcelsai“. Visi gavo pastogę ir paramą. Jei dabar vienas kitas lietuvis, gelbėdamas savo gyvybę, ir repatriavo į Lenkiją, kur yra didžiausi tušti plotai, tai lenkai jau kalba apie lietuvių pavojų.

DU LAURU VAINIKAI

THEOPHRASTA RENAUDOT IR BROLIŲ GONCOURTŲ
PREMIJOS 1946 METAMS

Mes dar nebaigėm savo odisejos ir nežinia kokiais literatūriniais pavidalais ateityje išdainuosim savo praeitį. Bet prancūzai jau dvejus metus džiaugiasi laisve ir į savo vargus jau gali pažvelgti kiek šalčiau, epiškiau. Po tokių įvykingų laikų kiekvienoje tautoje patvinsta literatūrinės infliacijos. Rašytojai, rašėvos, grafomanai užverčia knygų rinką dienoraščiais, atsiminimais, šurpiais išgyvenimais, pasirenge draskyte sudraskyti skaitytoją, kol po visų tų žodinių tvanų nutupia balto karvelio pavidale vienas kitas genialus kūrinys, suradęs meninę formą visuotiniame išpūdžių chaose.

Ar baltasis balandis jau nutūpė prancūzų vokalines literatūros Ararato viršūnėje?

Perverskime puslapius dviejų knygų, kurias šiemet apvainikavo dvi garbiausios premijos: T. Renaudot ir Goncourt.

1. *L'univers concentratoire*. Par David Rousset. Editions du Pavois. (Konclagerių pasaulis).

Cia turime reikalą su perdem aiškinamuoju, publicitiniu, veikalėliu (187 pusl., stambus šriftas), kuriame autorius supažindina mus su konclagerių tvarka, administracija, darbų rūšimis, baismėmis, kalinių vidaus papročiais. Jeigu čia kas ieškotų literatūrinio kūrinio su tvirta konstrukcija, charakteriais, siužetu, nuotekomis, — labai apsiriktų. Perskačius šį veikalą, nepasilieka atmintyje nei vienas prižiūrėtojas, nei vienas kalinys. Viskas atrodo taip, kaip ir turėtų būti kiekviename gerame, padoriame Hitlerio lageryje: krematorijumas rūksta, kapas spardosi, kartuvės pavyzdinčiai veikia, kaliniai spekuliuoja, koliojasi. Įdomu, kad D. Rousset pirmą kartą įveda į literatūrą rusiškų trijų aukštų keiksmus, kuriuos atspaudžia riebiu kursyvu. To dar nedrįso daryti net bolševikinė literatūra.

Pasikalbėjime (Paru Nr. 21) autorius prisipažįsta esąs marksistas ir, jo nuomone, konclageriai nėra vokiečių išmisas. Šios įstaigos tol būsiandis, kol pasaulyje viešpatausias kapitalizmas.

Teisybė, tai yra ne vokiečių, bet rusų išmisas...

2. Francis Ambrière. *Les Grandes Vacances*. 1939—1945. Les Editions de la Nouvelle France (Didžiosios atostogos).

Tai didžiulė 423 pusl. knyga, kurioje autorius valžduoja penkių metų nelaisvę Vokietijoje. Kruopštus, nors ir paviršutiniškas reportažas iš visos eilės belaisvių stovyklų iki pat išvadavimo. Autorius naudoja dabar madingą grožinio reportažo formą, kuri taip suklestėjusi anglosaksuose. Bandymai pabėgti, sa-

botažai, protestai prieš perversinę darbą, apstatinėjimas vokiečių prižiūrėtojų, Vichy ryšio karininkų nešvanki veikla belaisvių tarpe, draugavimas su rusais, lenkų gyventojų simpatijos prancūzų belaisviams. Autoriaus pasakojimas yra pilkas, kaip ir belaisvio gyvenimas, nepasizymi dideliu mintingumu, vaizdais ar psichologizmais. Iš įdomesnių pastabų paminėtina, kai autoriaus draugas prancūzų pastangas kariauti su vokiečiais pavadina „eunuchų karu“. O vokiečių charakterizuoja: Vokietis visada meluoja ir jis net nežino, kad meluoja.

Negalima šio veikalo pavadinti epiniu, nes autorius dažnai piktinasi, reiškia gana šabloniškai patriotizmą, kelia savo asmeninius nuopelnus kovojant su vokiečių prižiūrėtojais, o kartais įkrinta net į menkystos kompleksą, pasakodamas prancūzų pranašumą vokiečių atžvilgiu: kaip prancūzų belaisviai, dirbdami įmonėse, sugalvoja patobulinimus, kaip nukariauja moteris ir t.t. Visa tai dvelkia pigumu.

Wuerzburgo mazieji teatralai

Wuerzburgo lietuvių stovyklos Vaikų teatras šiomis dienomis minėjo savo darbo vienerių metų sukaktį.

Šis mažųjų teatras, pradėjęs darbą sunkiose sąlygose, žingsnis po žingsnio, esant entuziazmo ir paramos, vis tvirtiau ir tvirtiau kopė į stovyklos sceną. Šalia menų kolektyvo „Sietynas“, šalia Dramos mėgėjų kolektyvo — Vaikų teatras užėmė tvirtas pozicijas ir išsikovoję lygias teises. Vaikų teatro spektakliai būdavo gausiai lankomi ne tik mažųjų, bet ir suaugusiųjų mieliai žiūrėdavo skoningų V. Janušienės pastatymų. Ipač didelio susidomėjimo Vaikų teatras susilaukė iš UNRRA dir. Cargill ir kitų UNRRA

Atrodo, prancūzas dar turi tokius dalykus pabrėžti prancūzui. Okupacijos ir nelaisvės metai prancūzui bus gerai įsimelkę į šamoną, jį gero-kai apžalodami.

Nešališkai vertinant F. Ambrière „Didžiosios Atostogos“ yra neblogas reportažas, kuris prancūzui nepaliks gilesnio įspūdžio. Tai prancūzo prancūzui rašytas veikalas.

J. Dorgelės'o ir H. Barbusse'o dar turėsime palaukti.

Pulgis Andriušis.

pareigūnų, kurie ši teatrą visokiariopai rėmė ir remia.

Vaikų teatras yra davęs keltą naujų pastatymų: Karalaitės Likimas, Kalėdų Senelis, Velykų Bobutė, Sokių montazą ir 8 rugsėjo — sukrakties progą — Karalaitė Undinė. Visi šie veikaliukai — pasakos parašyti stovyklos gyv. Kardeliukienės. Pastatymai V. Janušienės. Dekoracijos dail. Č. Janušo.

Be to, Vaikų teatras su dailiniais pastatymais dalyvauja ivairiomis progomis bendruose koncertuose, šventėse ir labai gražiai pasirodė apygardos meno varžybose, kur dalyvavo ir kitų tautybių meno kolektyvai.

Vaikų teatrui vadovauja V. Janušienė.

Wuerzburgo Vaikų Teatro drugeliai“ repetuoja. Kostiumų eskizai dail. Dobužinskio, jun. Nuotrauka Akšio

Alė Nakaitė

ISSISKYRIMAS

Prisimenu vis tavo žvilgsnį —
Jautei vienatvę sau, o man — kančias.
Gyvenimą kaip našą vilksim —
Ir poilsis — ne čia.

Prisimenu ir tavo žodžius,
ir giedrias vaikiškas akis matau —
Jei būčiau širdį tau melagė rodžius,
našta bendra ir mano kančios — tau.

Tu nuėjai, ir vienas klaidžioji be tikslo,
o aš tarp tūkstančio tikslų plaukuos.
Tavo diena lėtai ir tyliai nyksta,
man — rožės dirbtinės plaukuos.

KULTŪRINĖS NAUJIENOS

Dar vienas anglų kalbos vadovėlis. Viktoras Kamantaukas paruošė anglų kalbos gramatiką, kuri jau atiduota į spaustuvę ir renkama.

Laikraščių priedai. Amerikiečių zonoje einantieji lietuvių laikraščiai — „Mūsų Kelias“, „Žiburiai“ ir „Apžvalga“ — paskutiniu metu išleido priedus: pirmasis neperiodinį lietuvių jaunimo laikraštį „Sviesa“, antrasis taip pat skirtą jaunimui dvisavaitinį „Į Ateitį“ (Red. A. Gražiūnas) ir trečiasis — savaitinį „Sporto Apžvalgą“ prie laikraščio.

Esperanto sąjūdis Europoje atgyja. Naciams įsiviešpatavus visoje Europoje, buvo uždrausta vartoti tarptautinę esperanto kalbą, kadangi jos kūrėjas buvęs žydų kilmės. Šiuo metu, nors ir pamažu, esperanto judėjimas atgyja ir pamažu vėl įsėina į tautų mases. Jis pradeda reikštis ir lietuvių tremtinių tarpe. Žinomas esperantininkas Pulgis Andriušis ruošia šiuo metu esperanto kalbos vadovėlį su žodynu ir greitai jį atiduos spaudai.

Nauji periodiniai leidiniai. Anglų zonoje, Itzehoe stovykloje, pradėtas leisti rotatoriūmis spausdinamas savaitraštis „Akiratyje“, kuris tiek turiniu tiek redagavimo pobūdžiu yra senesniai užsidariusio „Kelyje Tėvynėn“ tęsinys. Wiesbadene Lietuvių Tremtinių Bendruomenė išleidžia spaus-tuvėje spausdinamą savaitraštį „Tremtinių Žinios“.

Lietuvių kalba senesnė už graikų kalbą. JAV Kolumbijos universiteto lingvistikos profesorius Louis H. Gray išleido mokslinį veikalą „Kalbos pagrindai“ (Foundations of Language), kuriame labai plačiai rašo apie lietuvių kalbą. Jis tvirtina, kad lietuvių kalba savo formomis esanti senesnė už homerinę graikų kalbą. Daugiau negu 60 žodžių jis naudoja palyginimui su kitomis kalbomis: Toliau jis pastebi, kad lietuvių kalba yra išlaikiusi trejų akcentą, kaip ir graikų kalba.

IR VĖL ŪKANOS

Neseniai mūsų kritikai atskaitė ekzortus „Blaškomiems lapams“, paskui Algirdui Gustaičiui už siaubingą kelionę „Tarp Danijos ir Šveicarijos“, o dabar Eichstaetas vėl išvertė visą kibirą į mūsų negausią leidinių turgavietę. Ūkanos vėl užkrito ant mūsų jau ir taip neaiškių akių.

Reikalas galėjo pasibaigti visai tyliai. Baigė gimnaziją 55 jaunuoliai. Visi džiaugiamės. Būtų sau išleidę savo rašto darbus rotatorium (na, tegul ir spaustuvėje, jeigu tokių... randa), padalinę savo mylimiems mokytojams, tėveliams, aprašytoms draugėms, ir nė lapė būtų nesulojusi. Taip visos gimnazijos darydavo Lietuvoje. Taip ir vėl darys, kai bus normalūs laikai (ir leidėjai!).

Bet štai kolonijai spaudos skyriai pradeda siūlyti:

— Ūkanos penkios markės!

Kaip būtų spauda pažūrėjusi, jeigu Plungės gimnazija būtų paskleidusi savo laikraštuką „Ateities spindulius“ visuose Lietuvos knygynuose? Ir dar po, sakysim, 2 litus?

Ponai Eichstaetto pedagogai (tik jau ne gimnazistų bus čia darbas) jūs patys būsite kalti, jeigu tie 28 auklėtiniai iš 55, vadinasi, kas antras netrukus išleis po eilėraščių rinkinį arba po romaną. Šeimyninius dalykus pasilaikykime savo šeimoje, nes svetimiems tie dalykai neturi tos vertės, kaip kad tėveliui, močiutei ir mieiliams vaikeliams.

A. Škema

SUKNIA

I.

Skambino ilgai. Lukterėjo. Vėl skambino. Vakaras šviesėsi šviesos reklamomis. Spinduliuojančios įvairiaspalvės raidės išsižibdavo staigiai, viena po kitos, ir žvaigždėtas kramtomos gumos pavadinimas lyteldavo šviesiai dažytus moters plaukus. Moteris tupėjo susirangiusi fotelyje. Čia pat, sienoje, buvo elektros jungiklis. Reikėjo tik ištiesti ranką. Bet moteris tupėjo minkštame fotelyje nejudri ir pirmą kartą gyvenime ieškojo užsimiršimo šešėlių žaidime. Prietema, staigiai gimstančios raidės, žvaigždėta reklama, barščianti kambaryje šešėliuotų šviesų trikampus ir vėl prietema, rėkianti įvairiomis tonalijomis. Už lango kaukė vakarinis miestas. Miestas, mėgstantis taiką. Triukšmas. Pinigus. Staigią mirtį. Va, šita neaiški mirties problema ir patupėjo šita dažyta moterį ilgalaikiam sustingimui, moterį, kuri nepakentė prietemos. Nes ji mėgo ryškia šviesą, greitą judesį, raudonas lūpas, plačius vyriškus pečius ir garantuotą haltų dantų

Ne dėl to, kad Vakarams Sovietų menas nebūtų prieinamas. Ne, Sovietai savo meną, kaip propagandinę etiketę, grūstė grūda į užsienius, bet rusai paskutiniu metu tą uždagą nuleido tam, kad neįsiskverbtų į Rusiją „tuščiaaviduris, supuvęs kapitalistinis menas“. Iš rašytojų sąjungos pašalinus žinomą ir mums feljetonistą M. Zoščenko, poetę Achmatovą, sąjungos pirmininką Tichonovą bei eilę kitų mažiau garsių rašytojų, komunistų partijos centro komitetas žiauriai puolė per Pravdą Sovietų teatrą.

Sis griežtas oficiozo straipsnis pasėjo paniką rusų teatrų ir dramaturgų tarpe ir, matyti, turės daug nemalonių pasekų.

Pirmas kaltinimas. Sovietų teatrui visai pamiršo tarybinius scenos veikalus ir daugiausia stato užsieninius. Garsusis Dailės teatras per metus pastatęs tik tris sovietinius veikalus iš 20 užsieninių. Šiuo savo žygiu teatras pats save išsibraukęs iš avangardinių T. Sąjungos teatrų. Kitų teatrų repertuaras ne geriau atrodys. O kas blogiausia, tai šios negausios tarybinės dramos nepasizymintys nei turiniu, nei ideologija, kur sovietų piliečiai vaizduojami labai karikatūriškai, kaip primityvūs ir nekultūringi žmonės su buržuaziais prietaisais ir įpročiais. Sovietų gyvenimas tuose veikaluose biauariai žalojamas, kalba labai netaisyklinga ir pastatymas stačiai pasibaisė-

tinias, nes režisūra pavedama blogiems meno vadovams.

Antras kaltinimas. Per daug priviso scenoje istorinių veikalių. Kai kurios pjesės per daug idealizuojaančios carų, chanų ir dvarininkų gyvenimą.

Trečias kaltinimas. Tarybiniai teatrai, statydami užsieninius veikalus, per juos skiepija sovietinei visuomenei „buržuazinę moralę“, perša „kapitalistinės santvarkos ideologiją“. Buržuazinė visuomenė tuose veikaluose piešiama „rožinėmis spalvomis“.

Toliau Pravda smarkiai puola sovietinių žurnalų „Sovietų Iskusstvo“ ir „Teatr“ redaktorių, kad jie, kritikuodami scenos veikalus, nėra „persiėmę bolševikine dvasia“. Be to, režisieriai ir dramaturgai turi vaizduoti tarybinės valdžios darbus, penkmečius, ir auklėti liaudį kilniomis Lenino — Stalino idėjomis ir nusigrežti nuo kapitalistinių teatrų kurie maitinasi komerciniais bei pasipelnymo veikalais.

Idomu, kad valymai literatūroje teatre su paskutinėmis savaitėmis smarkiai pradėtą propagandą kuo toliau nusigrežti nuo kapitalistinio vakarų pasaulio.

Kaip „New York Herald Tribune“ iš patikimų šaltinių praneša, paskutiniu metu Rusijoje pasireiškė vidaus neramumai. Kam klius, kam neklius, o menininkams jau kliuvo.

POSĖDŽIAVO SPAUDOS DARBUOTOJAI

Nuertingenas. Lietuvių Tremtinių Bendruomenės iniciatyva rugsėjo 18 d. Nuertingeno lietuvių kolonijoje įvyko Vokietijoje einančių, spaustuvėse spausdinamų, laikraščių redaktorių informacinis pasitarimas. Atitinkamų centrų atstovai padarė pranešimus, kuriuose išryškėjo lietuvių tremtinių kultūrinė veikla, švietimo reikalai, įsijungimas į darbą (65% dirbančiųjų) ir kt. Taip pat buvo nušviestos emigracijos ir užjūrio kraštų galimybės ir painformuota apie tuo reikalu atitinkamų organų daromus žygius. Vėliau buvo pasidalinta mintimis apie tremtinių spaudą ir aptarta laikraščių egzistencija įvairių eventualumų atveju.

Sukaktuvinis „Alguvos Baras“. Kempteno UNRRA metinių progą išleistas didokas „Alguvos Baro“ numeris, spausdintas, kaip ir ankstesnieji numerai, rotatoriumi. Be sukaktuvinio straipsnių ir sveikinimų, leidinyje rašoma apie Kempteno lietuvių kultūrinius laimėjimus, ūkio ir mitybos reikalus, stovyklų administraciją ir kt.

Lietuviai — Amerikos pionieriai. Žinoma amerikiečių rašytoja Meridel Le Sueur savo neseniai išleistoje knygoje „Siaurės žvaigždės šalis“ (North Star Country) lietuvių priskiria prie Amerikos pionierių. Šios knygos 14 psl. ji sako: „Lietuviai atvyko į šį kraštą paraginti gen. Kostiuškos, kuris atvyko 1777 m. pagelbėti Amerikai.“

ydė ir dar paskui gatves užliejo karo paskelbimo triukšmas. Džekas suspaudė ją glėby, žybtelėjo garantuotais dantimis ir išėjo. Mokyti kariauti. Dar keletas trumpų karštų pasimatymų, ir jis išskrido. Į karą. Ketuntoriu bombonešiu.

Iš pradžių šviesiaplaukė moteris buvo priblokšta. Dieną ji triušė to paties fabriko biure, dieną ji sąžiningai varė to paties firmos lūpos pieštuką, tokią pat ištreniuotą šypseną (akys liūdno, dantys nuostabūs), bet vakarai belsdavo vis tokie patys — nykūs, su nuolatine nenuvejama mintimi.

— Džeko nėra, jis skraido ir... ką gali žinoti...

Paskui šviesiaplaukė kiek nusiramino, dažnai ją galima buvo matyti garsiai šukaujančią draugijų būry, riebios laikraščių žinios klykė:

— Karas greitai baigsis, tuoj, tuoj baigsis įkyrėjęs karas!

II.

Visi bombonešio prietaisai veikė tvarkingai. Ši priešio vietovė turėjo būti sunaikinta. Jie baigė svaidyti bombas. Apačioje jos gimdė naujas ugnies gėles. Dabar beliko

paskutinioji. Džekas atsisuko į draugus. Jis šypsojosi kaip visuomet.

— Tuoj baigsiame darbą. Buvo smagu, kad tuojau jie skris atgal. Džekas panorą judėti. Jis trupučiuką atsilošė lakūno kėdėje.

— Mano žmona dabar jau namie; prisiminė Džekas, paglostė pirštais įmontuoto laikrodžio paviršių ir susigėdė dėl nelauktai išsipaudojusio sakinio, dar plačiau nusišypsojo.

— Jinai šviesiaplaukė, tau, rodos, patinka šviesiaplaukės, Ben?

Benas buvo nuostabiai juodas, kaip debesuota rudens naktis. Benas nusiuko garsiai, burbuliuojančiu negrišku juoku.

— Gal turi jos nuotrauką?

Nuotrauką Džekas nešiojo čia pat prie krūtinės. Jai ištraukti užteko dvejetos sekundžių. Nuotraukos Džekas neidave Benui į rankas, jis tik pakišo prie blizgančio veido. Beno storos lūpos prasišvėrė.

— Graži ir tokia šviesi.

— O kada ji užsivelka mano dovanotą suknį, oho!

Džekas šypsojosi ir šypsojosi. Kabinoje šviesėsi vien tik jo balti dantys. Jis paslėpė brangią nuotrauką ir pajuto,

IS JAV LIET. SPAUDOS

LIETUVOS PILIETĖ ĮMAISYTA Į ŠNIPINĖJIMO AFERĄ KANADOJE

„Naujienos“ gana plačiai paduoda žinią, jog Lietuvos piliētė Harmina Rabinavičiūtė gerokai įsipainiojusi į garsiąją Kanados atominio šnipinėjimo bylą. Harmina Rabinavičiūtė kilme yra kaunietė, žinomo kauniečio gydytojo ir kapitalisto dr. Rabinavičiaus duktė. Mokslus ji baigusi Maskvos ir kituose universitetuose, laisvai kalba prancūzų, vokiečių, anglų, italų, rusų ir kt. kalbomis, beveik nuo pat Lietuvos nepriklausomybės pradžios dirbo lietuvių kvotos sąstate Tautų Sąjungos Tarptautiniame Darbo Biure Ženevoje, su kuriuo karo metu persikėlė į Kanadą ir apsigyveno Montrealyje. Harmina Rabinavičiūtė yra raiša, ji vaikšto su lazdomis, tačiau, nežiūrint to, ji važiuota ir pėsčia nuvykdavo iš Kanados į JAV ir iš ten pagal aiškias instrukcijas finansavo Šveicarijoje veikiančius sovietų šnipus, dėl diplomatinės santykių su Šveicarija nebuvimo negalėjusių būti finansuojamais tiesiog iš Sovietų Sąjungos arba jos atstovybės. Kanados saugumo organams išaiškinus jos vaidmenį šioje šnipinėjimo aferoje, ji aiškinosi, jog į šį reikalą įsivėlė, bandydama padėti tėvams, pasilikusiems Lietuvoje. Jai buvo pažadėta, jog tėvams bus sudarytos sąlygos persikelti į Kanadą, ir tik neseniai ji patyrė, kad jos

tėvų nėra gyvųjų tarpe. Kaltinamajame akte Harminai Rabinavičiūtei yra skirta mažiau 50 psł.

KANADOS KOMUNISTAI RUOŠIASI SUVAŽIAVIMUI

Kanados „Liaudies Balsas“, kanadiškių lietuvių komunistų organas, skelbia taip vadinamojo Kanados Nacionalinio Lietuvių Komiteto „atsisaukimą“. Suvažiavime bus svarstoma „kultūrinio bendradarbiavimo su Tarybų Lietuva pagilinimas“, „vieningo veikimo prieš Tarybų Lietuvos priešus sustiprinimas“, „kovos prieš reakciją, už taiką ir demokratiją Kanadoje suaktyvinimas“. Kanados Nacionalinio Lietuvių Komiteto sudėtis yra per dēm komunistiška. Maža jiė teturi vilčių sužvejoti į šitą suvažiavimą ir ne komunistiškai nusistatę žmonių, tik viena gaila, kad ši grupė, veikdama pagal išaukščiausią gaunamas direktyvas, įvairiais išsiokimais „už demokratiją“ gadina lietuvių santykius su Kanados vyriausybe, tuo labiau po garsiosios Kanados šnipinėjimo aferos, išaiškinusios Kanadai, kas yra tie „demokratai“ ir koki jų siekimai.

EMIGRANTAI SPĖJO LAIKU APSISPĖSTI

Sovietų pasiuntinybė Paryžiuje pradėjusi akciją už senųjų rusų emigrantų priklabinimą grįžti į tėvynę. Specialiu dekretu pasiūlyta sovietų pilietybę visiems rusams, išvykusiems iš savo

krašto po 1917 metų revoliucijos, ir visiems negrįžėliams, atsiradusiems Prancūzijoje po antrojo pasaulinio karo. Tokių rusų emigrantų viename tikėtai Paryžiuje yra apie 50.000. Sovietų ambasadorius Aleksandr E. Bogomolov neseniai viename emigrantų susirinkime pasakė kalbą ir pranešė, kad artimiausiu laiku bus paruošta seniesiems emigrantams rusams 2.5000 sovietišku pasų. Norinčių grįžti į tėvynę atsirado vienas kitas, tuo labiau, jog buvo pažadėta amnestija ir jog naujesieji sovietų laimėjimai sužadino ir jų patriotines viltis. Bet kuomet daugelis jų nuėjo į pasiuntinybę užpildyti reikalingas anketas, išgąsdino jų daugelį eilė gana įtartinų klausimų: kokiame tarnyboje jis buvo prieš revoliuciją, kokios organizacijos priklausė jis emigracijoje, vardai ir adresai giminių, gyvenančių Sovietų Sąjungoje. Ypač paskutinis klausimas sukėlė emigrantuose nerimą, ir jau dabar akcija emigrantus grąžinti į Rusiją laikoma nepavykusia. („Naujienos“ rugp. 8 d.).

V. Dav.

PROPAGANDOS LAISVĖ

Londonas, IX. 19. Tik ką grįžęs iš Saksonijos ir Tūringijos Londono radijo komentatorius aiškina SEP pergaltų provincijų savivaldybių rinkimuose dėl nepaprastos SEP propagandos. Taip pav. SEP vien popierio progandas reikalams buvo skirta 800 tonų, kai tuo tarpu visos kitos partijos drauge tam reikalui gavo tik tai tonas popierio.

Istorijos falsifikatoriai

„Visose Lietuvos mokyklose įvestas naujas Lietuvos istorijos „vadovėlis“, kurį pagaminavo sovietiškas propagandos biuras. Matę tą leidinį asmenys nustebo akieplėiškiu ausiu Lietuvos istorijos iškraipymu. Pirmiausia tame „vadovėly“ aiškinama, kad lietuviai esą „giminingi“ slavams, kilę iš vienos padermės. Lietuvius nuo kryžiuočių apgynę didžiarusiai. Geriausi Lietuvos valdovai buvę rusiškieji kunigaikščiai. Apie Gedimino, Algirdo ir Vytauto kevas su Maskva — nė žodžia. Žalgirio mūšį laimėję Smolensko pulkai... XVIII amžiaus pabaigoje Lietuvos gyventojai pakvietę Ekateriną II ateiti su savo kariuomene ir išgelbėti juos nuo lenkiškų bajorų priespaudos. Apie 1831 ir 1863 m. sukilimus nė žodžio. Taip pat nė žodžio ir apie Muravjovą ir spaudos uždraudimą. Mokytojas, kurie dėsto pradinėse mokyklose, griežtai įsakytą nenukrypti nuo „vadovėlio“ teksto. O universitetuose istorijos paskaitas lietuviams studentams parengia iš Rusijos importuoti „specialistai“.

„Santara“ Nr. 28.

PRANEŠIMAS

Rugsėjo 24 d., antradienį, 16 val. Nuertingeno valgyklos salėje kviečiamas Nuertingeno kolonijos moterų susirinkimas. Programoje: 1. Dantų gyd. J. Danilevičienės paskaita „Maistas ir jo reikšmė žmogaus organizmui“, 2. Einamieji reikalai. Visos moteris kviečiamos dalyvauti.

kad jo sveiką sportišką širdis plaka kiek sparčiau, lyg jis būtų pasiekęs bėgimo baigmę. Jis negalėjo nusėdėti vietoje, atsikusio dar kartą, mirktelejo susižavėjusiam Benui ir paleido paskutinę bombą...

Ir tuoj pat suspindėjo aštri šviesa, čia — dešinėje.

Triukšmo jie negirdėjo šitie vyrai, svajojantieji apie tolimą Ameriką. Jie pamatė, kad tvarkinga švytinti kabinos vidų laišo liepsnos ir jie pajuto, kad krinta žemyn. Tada Džekas įsikabino į artimiausią Beną. Šypsena sustingo jo veide, jis nespėjo paliuosuoti lūpų raumenų.

— Mus pašovė, — rėkė jis, nors Benas negirdėjo. Beno akyse pasiliko vien baltymai, o vyždžiai išnyko už viršutinių voku. Dabar jie pradėjo šokti susikabinę, aukštai iškeldami kojas, — jaunų vyrų būrys nemokėjo numirti ramiai. Paskui pargriuvo ir raičiojosi liepsnose. Tačiau šita spirginanti amžinybė pasibaigė, kai keturmoteris bombonešis ištisio žemėje.

III.

Paskutinė bomba nukrito prie mažo viešbutėlio. Viešbutėlis stovėjo pakrašty mieste, ir įėjus besišypsas Džekas

neprisimintų savo šviesiaplaukės žmonos, galimas daiktas, paskutinė bomba nukristų miesto centre. Galimas daiktas, triaukštis viešbutėlis liktų sveikas, ir šeima, susigūžusi ankštaus rūšio kamputyje, nepajustų mirties antspaudų. Ji visada per orinius pavojus sėdėdavo susispaudusi dešinėje pusėje. Čia švietė vielos tinkliu apgaubta lemputė, ir vyras plinkančiu pakaušiu skaitydavo knygą. Tai buvo vienintelė knyga, atvežta iš Lietuvos. Wellso „Pasaulinės istorijos“ illo tomas. Kodėl, būtent, ji pakliuvo į lagaminą, vyras neprisiminė. Faktas, kad jis ją turėjo ir visada skaitė slėptuvėje, kadangi skaitymas šiek tiek užslopindavo baimės jausmą. O baimės potvyniai priklausydavo nuo artėjančių smūgių ir virpančios vaiko galvutės, prisilijusios motinos peties. Uolus „Pasaulinės istorijos“ skaitytojas nejauktas valandėles dalinosi su žmona ir devynių metų sūnumi. Taip, trijulė visuomet sėdėdavo kamputyje, čia švietė tinkliu apgaubta lemputė, viršum galvų kybojo dvigubas skliautas, todėl lyg ir jaučiau, lyg ir saugiau buvo.

Šį vakarą jie kiuksojo ramiai. Bombardavo miesto cen-

trą, ir tik kurtūs smūgiai virpino drėgnas sienas. Pagaliau ir jie nutilo. Galima buvo tikėtis greito atšaukimo. Šešetas senųjų vokiečių, susėdusių rūselio vidury, šnekėjo garsiai. Vyras plinkančiu pakaušiu atitraukė žvilgsnį nuo knygos. Jis panorio paglostyti savo vaiko galvutę. Bet vaikas miegojo pravira burnele, įsikabinęs į motinos krūtinę, ir vyro žvilgsnis įsisiurbė į gyvenimo draugės veidą. Dvidešimt penkių žvakių lempa gamino, mažą šviesą, jos veidą dengė šešėliai, bet tamsios kasos karūnavo žvilgančių vainiku mylimą veidą. Vyras didžiavosi žmonos kasomis. Jos išskyrė ją iš daugelio, kai juodu susitiko pirmą kartą Lietuvoje, kukliame provincijos gimnazijos mokytojų kambaryje, ir šita nuostabų, jo manymu, įprotį ji išsaugojo iki šiandien.

— Ko tu taip žiūri į mane? — paklausė ji, ir vyras ne iš karto rado atsaką. Tada ji šypstelėjo uždromis lūpomis.

— Tu vėl žiūri į mano kasas?

Dabar vyras galutinai sumišo. Po vienuolikos metų vedbinio gyvenimo jis tebebuvo toks pat, kaip ir kadaise, kai iš pasaly stebėdavo šitas

žvilgančias kasas. Todėl jis, gelbėdamas savo orumą, sutaisė rūgščią išvaizdą ir perdėtai rimtai iškiso nosį į knygą. Jam pradėjo sektis skaityti — ne visada taip jau lengvai sekdavosi skaityti slėptuvėje. Ir paskutinis sakinyks buvo:

... stabmeldžiai bulgarai, vedami savo kunigaikščio Krumo, aštuoni šimtai antrais metais, sumušę imperatoriaus Niciforo armijas...

Ir tada nukrito paskutinė bomba. Tiesa, ji nukrito šalia viešbutėlio, bet senas smėlinio akmens pastatas subyrėjo ir užgriovė slėptuvę — rūsį. Moteris su vaiku išliko gyvi, juos apsaugojo kampas ir dvigubas skliautas. Krantinčios plytos sumaigė šešis plepius vokiečius ir vyrą plinkančiu pakaušiu. Jis padarė nedovanotą klaidą — spieglančiai trenkus, jis pašoko pirmyn, kadangi per daug rimtai skaitė, staigus trenksmas buvo labai netikėtas, jis pamiršo pavojų. Iš pakeltos galvos ištisio smegenų masė ir aptškė „Pasaulio istoriją“. Atrodė, kad ant knygos neklausada berniukus apvertė lėkštę su koše. (B. d.)

KRONIKA

L. RAUDONASIS KRYŽIUS AUSTRIJOJE

ŠAUKIAMAS LRK SUVAŽIAVIMAS

Tuebingenas. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Vyr. Valdyba rugsėjo 26–27 d. d. Hanau lietuvių stovykloje šaukia LRK skyrių atstovų suvažiavimą. Numatyta, kad suvažiavime dalyvaus virš 100 atstovų. Iš kiekvieno LRK skyriaus nuo 100 narių į suvažiavimą vyks po vieną atstovą.

ANT. DAMBRAUSKAITĖS KONCERTAS

Kirchheimas. Rugsėjo 23 d. Kirchheime „Fuchsen“ salėje įvyks Valst. Operos solistės Ant. Dambrauskaitės koncertas. Programoje liet. liaudies dainos ir iš iv. operų arijos. Pradžia 20 val.

PASIKEITĖ LIETUVIŲ VADOVYBĖ

Ingolstadtas. Pasitraukus ligšioliniam stovyklos viršininkui K. Stebuliui, naujuoju stovyklos viršininku išrinktas P. Aušrotas. Stovyklos viršininko pavaduotoju ir toliau lieka J. Šileikis.

NAUJAS LAIKRAŠTIS

Detmoldas. Britų karinė valdžia davė leidimą Baltų Centrinei Tarybai leisti po savaitraštį kiekvienai tautybei. Laikraščių tiražą apšprendžia tos tautybės tremtinių skaičius. Lietuvių savaitraščio tiražas sieks apie 3.500 egzempliorių. Laikraštis bus 4 psl. Vyr. redaktoriumi pakviestas žurnalistas Juozas Pronskus.

PERTVARKYTA LTB SVIETIMO VALDYBA

Wiesbaden. Lietuvių Tremtinių Bendruomenės Svetimo Valdyba pertvarkyta iš pagrindų. Dabar į ją įeina: Dr. Bartkus, Židonis, inž. Šepetys, Bendorius ir Jakštas.

IR REPATRIJANTAI TRAKTUOTINI KAIP DP

Frankfurtas. Kompetentinga mūsų institucija amerikiečių zonos karinės administracijos centre išsiaiškino, kad ir repatrijantai, kurie pasinaudojo repatriacija save ar savo artimuosius išgelbėti, jei tik jie savo metu buvo atsiskę repatrijantais būti, privalo būti traktuojami kaip DP. Šia proga pravartu prisiminti, kad iš 53.000 asmenų, repatrijavusių iš Lietuvos, tik 15.000 buvo vokiečių tautybės.

SKELBIMAS

Leidykla „ATŽALYNAS“ (14a Weillheim-Teck) praneša, kad leidykloje galima užsisakyti šiuos leidinius: 1) Keturių spalvų Vytis — RM 4; 2) Dr. G. Valančiaus „Lietuva ir Karaliaučiaus Kraštas — RM 6; 3) Tremtinių Mokykla Nr. 2 — RM 5; 4) Lietuvos žemėlapis 1:7000 — RM 5; sasiuvinų mokykloms 64 p. — RM 1 ir ivairios rašomosios medžiagos.

Pirmąjį šių metų pusmetį lietuvių Austrijoje buvo prisikaitoma virš 2.000. Pusė jų gyveno stovyklose, kita pusė privačiai. Šiuo metu lietuvių Austrijoje esama apie 1.800, nes, nors ir sunkiai, bet vis dėl to kai kam pavyksta gauti leidimus išvykti į sąjungininkų kuria nors zoną Vokietijoje. Daugiausia lietuvių gyvenam Linze-Riede, Salzburge-Glasenbache ir Tirolyje-Innsbrucke.

Panašiai kaip ir kitur, lietuvių Austrijoje nuo pat pirmųjų tautos kalbos dienų parodė daug organizuotumo, kuris taip pat pasireiškė ir Liet. Raudonojo Kryžiaus skyrių steigime. Pirmasis LRK skyrius Austrijoje buvo įsteigtas 1945 m. liepos 17 d. Linzo mieste. Dabar Austrijoje veikia šie LRK skyriai: Linz-Ried (pirm. prof. B. Vitkus), Salzburg (pirm. Baltuška), Innsbrucke (pirm. Dr. Tallat-Kelpša) ir Bregenze (pirm. Dr. St. Daukša). Vyr. Liet. Raudonojo Kryžiaus įgaliotiniu Austrijoje yra Domas Gruodis.

LRK skyrių Austrijoje didžiausias uždavinys buvo rūpintis į vargą patekusiais savo tautiečiais. O tokiais buvo beveik visi Austrijoje gyvenantieji lietuviai. Ypatingai sunki yra maitinimo būklė, tad ir čia buvo atkreiptas didžiausias dėmesys. Kadangi Vyr. LRK Valdyba parodė ypatingą domėjimąsi Austrijoje gyvenančiais lietuviais, tad buvo įmanoma iš gautų nors ir nepergausiusių kontingentų sušelpiti maistu ir

tuo būdu pakelti kaloritetą iš 900 (tiek buvo gaunama pagal austrų kortelių normas) iki 1200.

Studentų šelpimas pinigais taip pat yra vienas svarbesniųjų LRK uždavinių. Lietuvių studentų Austrijoje yra tikrai gausu, palyginus su bendru ten gyvenančių lietuvių tremtinių skaičiumi: jų priskaitoma 200, taigi, kas dešimtas yra studentas.

Visų Austrijoje gyvenančių lietuvių didžiausias troškimas yra išsikelti į Vokietiją, prie didžiojo savo tautiečių būrio, ir čia įsijungti į kolonijas, apie kurias į Austriją ateina daug viliojančių žinių. JSo.

LIETUVIŠKAS KAMPĖLIS VOKIETIJOJE SVETAINEJE

Tuebingenas. Rudojo režimo laikais negausi lietuvių kolonija Tuebingene turėjo pasirinkus vieną vokišką kavinę, kurioje laisvu nuo darbo laiku susitikdavo pasidalinti įspūdžiais, išgerti stiklą alaus, o žiemos metu ir pasišildyti. Bet griuvo režimas ir papūtė nauji vėjai. Užsienietis liko Vokietijai nereikalingas, o vokiečiui nepakenčiamas.

Kai po trumpo sąmyšio vokiečių svetainės vėl atsidarė, nei ši, nei kita svetainė apie lietuvišką kampą jau nenorėjo ir girdėti. Iki dabar kas kart gausėjanti lietuvių kolonija stumdėsi komiteto prieškambarėje. Čia dalinosi naujienomis, susiedavo pažįstami. Dabar vietos komitetui pavyko susitarti su naujai atidaryto vokiečių restorano šeimininkais, kad rezervuotų vieną restorano kampatį lietuviškai kolonijai, kuriai tai bus didelis patogumas. Čia taip pat ir pravažiuojantieji, kurių taip gausu Tuebingene, ras prieglaudą tų pačių šeiminių viešbutyje, kur bus įrengtas kambarys pravažiuojantiems lietuviams.

Viešbutis ir restoranas „Zum Bahnhof“, kuriame įsikuria lietuviškas kampas, yra didžiojoje gatvėje, prie pat geležinkelio stoties ir lietuviškųjų įstaigų, tuo pačiu ir kolonijos centre.

Antanas Čiočys.

PIRMOJI DAINŲ ŠVENTĖ WUERZBURGE VAIZDUOSE: mišrus jungtinis choras, Wuerzburgo liet. stovyklos UNRRA Dir. Miss. CANN įteikia šventės ženkluką Wiesbadeno UNRRA distrikto atstovui, vėliavų puleidimo iškilmės. Nuotraukos V. Vasario ir V. Bacevičiaus.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išeina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinus. - Prenumerata 1 mėn. - RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Krebenstr. 18. - Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14a). Spaudžia: A. Gottlieb & J. Obwalds Buchdr., Kirchheim-Teck.